

ניגודים ומחלוקות בתורה – חלק ג'

עד עתה ראינו מחלוקות שאינן משקפות דעות שונות באמת אלא שהן רק מתייחסות להיבטים שונים במציאות או נותנות משקל שונה זו מזו לכל מיני היבטים ושיקולים. אולם כאשר אנו מעיינים בספרות הקבלה והחסידות אנו מקבלים תמונה הרבה יותר מפתיעה.

כאן אנו מוצאים כיוון המורה על כך שבעצם הדעות השונות מצביעות על גוונים באמת שונים במציאות, כאשר בסופו של דבר דווקא הניגודים של שבמציאות משקפים נאמנה את המציאות האמיתית שהיא המציאות האלוקית הנושאת את כל ההפכים ומתגלה דווקא מתוך ההפכים.

המשל הפיזי הקרוב ביותר לעניין זה הוא האור (אור ולא צבע) הלבן, שכאשר נפרק אותו לגורמיו נגלה שהוא בעצם הרכבה של כל הצבעים יחד. זאת אומרת שהוא מכיל באופן פשוט את כל הגוונים, אלא שכאשר נפרק אותו נמצא דברים שונים זה מזה. כמו כן הקדוש ברוך הוא נושא כל ההפכים, וכל הריבוי כלול בו באופן אחדותי, אלא שריבוי ההנהגות האלוקיות (המכונה בספרות הקבלה 'ספירות'), הן התפרטות של מציאות אלוקית אחת.

להלן נביא מספר דוגמאות לתפיסה זו מתוך ספרי קבלה מחשבה וחסידות:

הראשון הוא השל"ה הקדוש המסביר שיסגן מחלוקות רבות שנובעות מתוך הנטיה הנשמטית של החכם לצד החסד או לצד הדין. יש לציין כי הנטיה לחסד או לדין שתיהן בנות תוקף ולשתיהן מקור באמת. החסד האלוקי (בשונה מהרחמים, שהם שילוב של חסד ודין) פועל ומשפיע נתינה גם כשבאמת לא מגיע על פי מידת הדין. אין פה נכון לא נכון - גם כשממש לא מגיע לאדם לקבל, הרצון האלוקי האמיתי הוא להיטיב ולתת!

על פי ספרי הפנימיות השכל וההתבוננות השכלית מולידים את המידות - הרגשות. ה"בינה" היא הספירה המבטאת את ההתבוננות השכלית. על ידי הבינה ניתן להוליד איזו תגובה רגשית שבוחרים: אפשר להדגיש את המחשבה אודות היצור המושפע, ולהתבונן אם מגיע לו או דווקא אינו ראוי - התבוננות כזו מולידה את מידת הדין. ואפשר גם להתבונן בטוב מידת ההטבה ויושר נתינת החסד ולעורר את מידת החסד. וכך לשון השל"ה:

וזהו סוד אלו מכשירין ואלו פוסלים, אלו מטהרין ואלו מטמאין, אלו מזכין ואלו מחייבין, אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי אלו נוטים לחסד ואלו לגבורה והכל אחדות אחד. וזה לשון הפרדס פרק ב' משער המכריעים, יובן אומרם ז"ל (מאמר רבותינו ז"ל) (ערובין יג, ב): אלו ואלו דברי אלקים חיים וכו', פירוש אלקים חיים הוא ה"בינה" שמשם נשפעים כל הבנים (זאת אומרת המידות). ואמר שבין המטמאים והפוסלים והמחייבים שהם נוטים לצד הגבורה אל החומרא, להראות שיש שם רשות להקליפות (ולכן ראוי לאסור דברים על מנת לא לאפשר חיות לקליפות), ולכן חייב (או) פסול (או) טמא. בין המטהרין והמזכין שהם נוטים לצד החסד, אל הקולא, להראות שאין רשות ושליטה להקליפות, ולכן זכאי כשר וטהור, הכל הוא מהבינה שמשם השפעת שתי הקצוות. וכאשר יגבר יד ושפע המתרבה מאחד משני הקוים (הכוונה לשתי הגישות, אחת המכונה "קו החסד" ואחת המכונה "קו הגבורה"), אז הלכה כמותו לאסור ולהתיר כו', ולכן בין המטהר בין המטמא כל אחד צודקים. ולכן לפעמים גם כן יהיה הלכה כבית שמאי בדוחק, שרוב הנטיה הוא לצד החסד (כלומר, אף על פי שבדרך כלל אנו נוטים אל צד החסד, בכל אופן לעתים יש גם מעט נטייה אל צד החומרה והאיסור). ולהעירנו על ענין זה אמרו רבותינו ז"ל בית הלל לקולא ובית שמאי לחומרא, זה לחסד וזה לגבורה כמדתם.

(ספר השל"ה הקדוש - תולדות אדם - בית חכמה תניינא)